

Παρουσίαση-Κριτική Βιβλίου

Στέφανου Λέπουρα,

Ο ΜΠΑΚΑΛΟΓΑΤΟΣ

Μυθιστόρημα, σελ. 168

Εκδόσεις ΚΑΣΤΡΙΑΝΗ

Το προσωπικό σύμπαν του Στέφανου Λέπουρα βρίσκεται σ' αυτό, ακριβώς, το βιβλίο, που έχουμε στα χέρια μας. Ένα βιβλίο της συγγραφικής καριέρας του, που είναι γεμάτο από αγάπη για οικεία του πρόσωπα, γλυκές παιδικές αναμνήσεις, ζεστές οικογενειακές σχέσεις, πρόσωπα θλίψης και μητρικής εγκαρτέρησης. Κάπου φυλαγμένες μέσα στο σεντούκι του μυαλού του πρέπει να βρίσκονταν οι σημειώσεις που, όλα αυτά τα χρόνια, τον στοίχειωναν, ώσπου ο συγγραφέας να προχωρήσει σ' αυτό το μυθιστορηματικό έργο. Πηγή των εμπνεύσεών του είναι η σχέση με κοντινούς του ανθρώπους σε συνδυασμό, πάντα, με τον κοινωνικό και πολιτικό του περίγυρο. Τα πρόσωπα της παιδικής του ηλικίας επανεμφανίζονται κάθε τόσο και περιδιαβαίνουν τις σελίδες του βιβλίου του με μια εμμονή, και γι' αυτό η αίσθηση του πεπρωμένου, του μοιραίου είναι πολύ έντονη. Όλα είναι ελεγχόμενα και λεπτομερειακά, τα πρόσωπα έρχονται αντιμέτωπα με την μοίρα. Ο ίδιος ο συγγραφέας δεν την φοβάται τη μοίρα του, γιατί το γράψιμο του δίνει μια μορφή αθανασίας. Το χωριό του Αντώνη Τασιόπουλου, του πρωταγωνιστή του μυθιστορήματος, που ονομάζεται Ρουμλούκι, δίπλα στη Μελίκη και τη πόλη της Βέροιας, όπου μεγάλωσε, παρουσιάζεται ομιχλώδες και σκοτεινό, με παράμερους δρόμους για να προτάξει(ο συγγραφέας), σε πρώτο επίπεδο, τους καθημερινούς, δικούς του ανθρώπους, και τους άλλους, που εντυπώθηκαν τυχαία και μοιραία, στην προσωπική παιδική του μυθολογία, το υπόγειο βασίλειο του, όπου όλοι έχουν μια θέση. Δημιουργεί περιβάλλον όπου κυριαρχεί, όχι τόσο το μοιραίο, όσο το στοχευμένο των ηρώων του. Είναι αυτό χαρακτηριστικό των συγγραφέων που αργότερα επιθυμούν να καταπιαστούν με επικά μυθιστορήματα. Η πρώτη εντύπωση από το βιβλίο είναι πως ο αναγνώστης βρίσκεται μπροστά σε μια ευαίσθητη και καλογραμμένη βιογραφία. Ενδοσκοπώντας, όμως, βαθύτερα στο

βιβλίο, διαπιστώνει κανείς, πως αυτό δεν αποτελεί μια απλή βιογραφία, αλλά συνιστά ένα σοβαρό και εμπειριστατωμένο «ντοκουμέντο» με αφηγηματική και ιστορική αξία. Είναι το χρονικό μιας εποχής. Στον «ΜΠΑΚΑΛΟΓΑΤΟ» του Στέφανου Λέπουρα, αποτυπώνεται η δυναμική μιας Ελλάδας αναγεννώμενης εκ της τέφρας της και συγχρόνως παρουσιάζεται ζωντανά στον αναγνώστη η πορεία ανάπτυξης της πατρίδας μας, μ' όλες τις δυσκολίες και τα εμπόδια, που υπήρχαν εκείνη την εποχή.

Σε λιτές γραμμές ο συγγραφέας διανύει την απόσταση της ευτυχίας παιδικών χρόνων σε ώριμη ατμόσφαιρα. Δεν υπάρχει στοιχείο υπερβολής γιατί στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα. Περιγράφει ένα κομμάτι συλλογικής συνείδησης. Η περιφέρεια της Βέροιας, όπου μεγαλώνει, δεν μπορεί να τον κρατήσει. Φεύγει για την Αθήνα όπου γνωρίζει εκεί γύρω στο '53 έναν καινούριο κόσμο. Είναι ο κόσμος του. Ο θεός του ο Σόλων και η γυναίκα του η Φλώρα θα του συμπαρασταθούν και θα τον μεγαλώσουν σαν δικό τους παιδί.

Ο Κανέλλος, το πρώτο αφεντικό του μικρού πρωταγωνιστή, του συμπαραστέκεται σαν πατέρα του. Είναι μπακάλης. Λόγω των οικονομικών και κοινωνικών δυσκολιών της εποχής δεν τολμούσε να ξανοιχτεί. Ωσπου γνώρισε τον κυρ Απόστολο. Έμπορος με επιχείρηση που είχε μεγάλα όνειρα. Είναι ένα είδος ανθρώπου ρεαλιστή και ονειροπόλου. Είναι ταυτόχρονα και ιδεαλιστής, πιστεύει στη δικαιοσύνη. Ο Αντώνης έχει να πάρει πολλά απ' αυτόν. Οι γονείς του τον αγαπούσαν και τον νοιαζόντουσαν, οι θείοι του τον μεγάλωναν. Ο Αποστόλης, όμως, τον έμπασε στη επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Κι ο μπακαλόγατος άρπαξε την ευκαιρία. Από μικρό παιδί είχε όνειρα που πολλά απ' αυτά δεν μπορούσε να πραγματοποιήσει. Ο συγγραφέας τον παρακολουθεί στενά και παίρνει αμέσως το μέρος του, γιατί το έργο του είναι ουσιαστικό, γίνεται χώρος της ζωής του, περιγράφει τα πράγματα όπως είναι και όπως γίνονται χωρίς πολλά-πολλά φτιασίδια και έτσι το μάτι μας δεν χάνεται μέσα σ' αυτά.

Δουλεύει ακούγοντας την καρδιά του ,κάπου μεταξύ μυθολογίας και ρεαλισμού. Δεν είναι διακοσμητικός γιατί μαζί με τα ερωτήματά μας έρχονται αμέσως και οι απαντήσεις του. Το βιβλίο αυτό αποτελεί, επίσης έναν ύμνο στην εργατικότητα, στην αποφασιστικότητα, στην τόλμη και στον αγώνα της ζωής. Γιατί, με ποιες άλλες λέξεις θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς τη δύσκολη και ανηφορική πορεία ενός ανθρώπου, που ρίχτηκε στο καμίνι της ζωής και πάλεψε με ανυπέροβλητες αντιξοότητες, χωρίς να διαθέτει μάλιστα ιδιαίτερα υλικά εφόδια και «υψηλές» διασυνδέσεις και γνωριμίες; Με παραστατικό τρόπο, αλλά και αυθεντικότητα, ο συγγραφέας αποκαλύπτει όλο το χρονικό της ζωής του ήρωά του, που είναι βασισμένη στην υπηρεσία

του καλού και της προόδου, στην αγάπη και την προσφορά, στους ισχυρούς δεσμούς με τους αγαπημένους του ανθρώπους.

Στο βιβλίο αυτό δεν υπάρχει κανενός είδους αντικλείδι. Χρησιμοποιεί μια δική του προσωπική σύνταξη και διατηρεί τον ίδιο τόνο από την αρχή μέχρι το τέλος. Κάνει ακριβή χρονολόγηση των γεγονότων και αφήνει την φαντασία του ελεύθερη.

Το βασικό λογοτεχνικό προσόν του Στέφανου Λέπουρα είναι η ικανή ψυχογραφική δεινότητα, η αφηγηματική του ενάργεια και η ποιητικότητα των παιδικών του εικόνων, όλα, δοσμένα με απλές, λιτές πινελιές.

Συχνά συλλαμβάνω τον εαυτό μου να διακατέχεται από ορισμένες σκέψεις και προβληματισμούς, καθώς και από έναν βαθύ σκεπτικισμό. Και τότε συνειδητοποιώ-πάλι και πάλι- τα αδιέξοδα του σημερινού μας κόσμου: ενός κόσμου δηλαδή πεζού και συχνά απάνθρωπου, όπου απουσιάζουν τα οράματα και τα ιδανικά. Σ' αυτές λοιπόν τις στιγμές της περισυλλογής και του διαλογισμού, μου έρχονται στο νου διάφορες σκέψεις και διερωτώμαι, πώς αλήθεια θα μπορέσει ο σύγχρονος άνθρωπος ν' αντέξει και να ξεπεράσει τις πολλαπλές μεταφυσικές και ηθικές του ανησυχίες. Γιατί είναι γεγονός, πως το σημερινό πρόσωπο και γραφειοκρατικό σύστημά μας, δημιουργεί προβλήματα, αλλά και αποξένωση στον σύγχρονο άνθρωπο. Τον εξωθεί μάλιστα αναπόδραστα στο να ψάχνει απεγνωσμένα για συνομιλητές και πνευματικούς συντρόφους. Ποιοί όμως θα είναι αυτοί και πού θα τους βρει; Προσωπικά σε τέτοιες στιγμές αισθάνομαι πως θα μπορούσα να προσεγγίσω - έστω και για λίγο - τη σκέψη και την απόγνωση ενός Καμύ. Να συμμερισθώ την αγωνία του μεγαλοφυή Καζαντζάκη, στις ώρες της μοναξιάς του. Σημειώνω, λοιπόν, πως διαβάζοντας το βιβλίο του Στέφανου Λέπουρα, βρήκα έναν πνευματικό συνομιλητή, που μου ερέθισε το μυαλό να σκεφθεί πολλά, ιδιαίτερα για το πώς κερδίζεται η ζωή ενός ανθρώπου και μάλιστα σε δύσκολες εποχές, χωρίς αθέμιτες παρεμβάσεις, αλλά με μέσα και λειτουργίες που βρίσκονται σ' ένα πλαίσιο ηθικών κανόνων και συμπεριφορών. Γιατί πιστεύω, πως πάγιος και κεντρικός σκοπός της ζωής κάθε ανθρώπου, θα πρέπει να είναι η ηθική ενεργοποίησή

του, ώστε να είναι σε θέση να συμβάλλει - στο μέτρο των δυνατοτήτων του - στη ριζική βελτίωση της κοινωνίας μας. Με την φιλοδοξία αυτή θεωρώ πως έγραψε το βιβλίο του «Ο Μπακαλόγατος» ο Στέφανος Λέπουρας. Όμως, το βιβλίο αυτό τον ξεπέρασε. Πρόκειται για ένα χρονικό Υποθήκη, όχι απλώς για τις μνήμες και την ζωή ενός ανθρώπου και μιας εποχής, αλλά για την δύναμη, και την δημιουργικότητα και το ήθος της μεταπολεμικής Ελλάδας. Ένα βιβλίο που βοηθάει πολύ τον πιο απλό άνθρωπο να συνειδητοποιήσει την πραγματικότητα που βιώνουμε σήμερα, και αυτό είναι πολύτιμο. Ότι πιο πολύτιμο μπορεί να κάνει κανείς είναι να βοηθήσει με την δουλειά του, με την παρουσία του, με την προσφορά του, να βοηθήσει στην συνειδητοποίηση της πραγματικότητας. Αυτό είναι που λείπει. Ο κόσμος ζει μια πραγματικότητα την οποία δεν γνωρίζει. Προσπαθεί να ερμηνεύσει βασικές δομές αυτής της πραγματικότητας και δεν το καταφέρνει.

Γι' αυτό και βλέπετε απέναντι σε αυτή την συμμορία των αδηφάγων-πολιτικών και οικονομικών παραγόντων- η οποία κυριαρχεί και κινεί τα νήματα της ζωής μας, ο κόσμος αναγκάζεται να φτιάξει διάφορες ψευδαισθήσεις διότι δεν γνωρίζει την πραγματικότητα ακριβώς. Δεν έχει όλα τα δεδομένα να καθορίσει την εικόνα του εχθρού του, του αντιπάλου του και παραπλανιέται σε ερμηνείες και πράγματα που τον αποπροσανατολίζουν και στο τέλος τον κάνουν υποταγμένο, τον κάνουν να αδρανεύει, τον κάνουν θεατή των εξελίξεων. Και αυτό είναι η καταστροφή της ζωής: Όταν, δηλ., ο κόσμος γίνεται παθητικός θεατής των όσων συμβαίνουν γύρω του. Το βλέπουμε, κάθε μέρα, από τον καθοδηγούμενο καταναλωτισμό, από την καταστροφή όλων των δομών για τις οποίες χύθηκαν ποτάμια αίματος τον περασμένο αιώνα για να κατακτηθούν κάποια πράγματα και ανέβει λίγο το επίπεδο της ζωής, και δεν το λέω οικονομικά γιατί το επίπεδο της ζωής μπορεί να ανεβαίνει οικονομικά, αλλά ποιά είναι η ουσία της ζωής; Να είναι άδεια η ζωή από περιεχόμενο; Δεν

μιλάμε για αυτού του είδους ζωή. Μιλάμε για τις αξίες, για τα ιδανικά, γι' αυτά τα πράγματα που ομορφαίνουν τη ζωή, όχι γι' αυτά που την αδειάζουν από περιεχόμενο. Πάει το κοινωνικό κράτος, καταστρέφεται η παιδεία συστηματικά και η υπερεκμετάλλευση της εργασίας έχει φτάσει σε σημεία, πια, που είναι εξοντωτικά. Δηλαδή, στο βωμό του μέγιστου κέρδους δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο, δεν στέκεται τίποτα μπροστά σ' αυτό το στόχο των αδηφάγων. Ακόμα και η πνευματική εργασία στις μέρες μας και, ακόμα και οι παροχές υπηρεσιών μέσα στις οποίες είναι και η πνευματική εργασία και οι τέχνες και τα γράμματα, έχουνε γίνει απόλυτα αντικείμενο/στυγνής/συναλλαγής.

Μεταφράζονται όλα σε χρήματα. Κάτι που δεν μεταφράζεται σε χρήματα άμεσα, είναι ανύπαρκτο πια. Δεν μας ενδιαφέρει καθόλου. Σε μία τέτοια εποχή, το να καταφέρει να φτιάξει κανείς την εικόνα αυτής της αόρατης αράχνης που μας έχει τυλίξει στους ιστούς της, εκεί είναι η πολύτιμη προσφορά/του/συγγραφέα.

Και έτσι, ειλικρινά, λέω ότι ήτανε μεγάλη έκπληξη για μένα, αλλά και βαθιά ικανοποίηση και συγκίνηση που ήταν η αφορμή να γνωρίσω τον συγγραφέα και από κοντά. Έτσι το βιβλίο αυτό δεν είναι μόνον δικό του, γίνεται δικό μας γιατί γράφτηκε για την μοίρα των ανθρώπων, των αδελφών μας, των οικογενειών μας. Ένα βιβλίο ζωής που μας μαθαίνει να μην παραπονιόμαστε για τον κόπο μας, για τη ζωή μας, για το σώμα μας, για το φίλο μας. Γιατί είμαστε εμείς που πρέπει να δώσουμε πια, στους άλλους, τους συνανθρώπους μας.

Σπύρος Κάλμπαρης

e-mail: calvarywine@yahoo.gr